

5. Онлайн-енциклопедія українського legal tech. URL: <https://legaltech.org.ua/>
6. Introducing Kahoot!+. The ultimate learning and quiz experience in one complete solution. URL: <https://kahoot.com/>
7. Quizziz. URL: <https://quizizz.com/?lng=en>
8. Факультет судового та міжнародного права НУ «ОЮА». Facebook. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100095258988132>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-21>

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF THE USE
OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE FIELD
OF EDUCATION AND SCIENCE**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ОСВІТИ ТА НАУКИ**

Serebro M. V.

*Candidate of Law, Associate Professor,
Doctoral Student
Uzhhorod National University
Uzhhorod, Ukraine*

Серебро М. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
докторант
Ужгородський національний
університет
м. Ужгород, Україна*

Цифровізація майже всіх сфер суспільних відносин природно охопила освітні процеси та наукову діяльність, адже освіта і наука покликані передавати та розвивати передові знання, поширювати найкращий досвід використання інформаційних технологій та формувати інформаційну культуру суспільства.

Особливе значення цифровізація освітнього та наукового процесів має в умовах дії правового режиму воєнного стану, коли в силу об'єктивних причин та з міркувань безпеки значна частина навчальних та наукових закладів працює в дистанційному режимі. Скупчення людей є потенційною ціллю для ворога, тому перевага надається дистанційному навчанню, організувати яке дозволяють сучасні інформаційні технології: технічні та програмні платформи відеозв'язку та проведення онлайн конференцій, програмні засоби тестування учнів, абітурієнтів та студентів, відеохостинги (до прикладу – YouTube),

які дозволяють розміщувати навчальні матеріали для широкого загалу (фактично необмеженого кола слухачів).

Правовою основою цифровізації системи вищої освіти та науки в Україні є закони та підзаконні акти України.

Так, у відповідності до ст. 74-1 Закону України «Про освіту», з метою забезпечення належної цифрової взаємодії в системі освіти між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, закладами та установами освіти, їхніми структурними підрозділами, учасниками освітнього процесу та іншими юридичними і фізичними особами в Україні функціонує Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту (АІКОМ). АІКОМ є державною інтегрованою інформаційною системою, завданнями якої є: збирання, накопичення, оброблення, захист інформації у сфері освіти, надання їй офіційного визнання; поєднання електронних інформаційних ресурсів та/або публічних електронних реєстрів у сфері освіти, забезпечення їх внутрішньої та зовнішньої інформаційної взаємодії, зокрема у тому числі з питань розподілу та перерозподілу міжбюджетних трансфертів з державного місцевим бюджетам, замовлення підручників, документів про освіту, щодо професійного розвитку працівників закладів та установ освіти, зарахування, відрахування, переведення здобувачів освіти, організації освітнього процесу тощо; забезпечення ведення в електронній формі ділової документації та подання звітності закладами освіти, здійснення обліку дітей дошкільного та шкільного віку (у тому числі дітей, не охоплених навчанням), учасників освітнього процесу та суб'єктів освітньої діяльності; взаємодія з питань отримання, передачі, запису, верифікації та обробки інформації у сфері освіти з інформаційними системами Єдиного державного демографічного реєстру, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, Державного реєстру фізичних осіб – платників податків, Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів, Електронної системи охорони здоров'я, Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, реєстрів територіальних громад, інформаційно-виробничої системи інформаційного та документарного забезпечення установ та громадян України в галузі освіти та з іншими автоматизованими системами та інформаційними ресурсами держателя АІКОМ та інших юридичних осіб в обсязі та у випадках, визначених законом [1].

Згідно з положеннями ст. 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту» для започаткування та проведення освітньої діяльності

комунального ліцею засновник має забезпечити відповідність такого закладу освіти вимогам, що визначені цим Законом, положенням про ліцей та ліцензійними умовами, у тому числі щодо: створення безпечного, інклюзивного та цифрового освітнього середовища відповідно до вимог законодавства [2].

У відповідності до ст. 16 Закону України «Про вищу освіту», система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення ряду процедур і заходів, включаючи зокрема і забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом.

Крім того, у відповідності до ст. 49 Закону України «Про вищу освіту», яка регламентує форми здобуття освіти в закладах вищої освіти, дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Таким чином, чинним національним законодавством передбачено активне використання інформаційних технологій у сфері освіти і науки.

Проте, актуальною є потреба прийняття окремого Закону України «Про цифрову трансформацію освіти», яким буде врегульовано всі ключові питання цифровізації, включаючи розробку та впровадження цифрових освітніх платформ, засоби формування у педагогічних працівників цифрових навичок, захист персональних даних та забезпечення інформаційної безпеки.

Із підзаконних нормативно-правових актів, якими врегульовано питання цифровізації у сфері освіти та науки, слід виділити Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. У вказаній Стратегії ідентифікована така проблема цифровізації освіти як низький рівень довіри до інноваційної діяльності закладів вищої освіти, недостатні практика та досвід впровадження цифрових технологій.

У 2020 році Європейська Комісія затвердила План дій з цифрової освіти на 2021–2027 роки, який передбачає такі два пріоритетних напрями, як прискорення розвитку ефективних цифрових освітніх екосистем, що потребує наявності розвинутої інфраструктури, зв'язку і цифрового обладнання, ефективного планування та розвитку цифрового потенціалу, включаючи сучасні організаційні можливості, підготовлених наукових, науково-педагогічних та педагогічних

працівників, які володіють цифровими компетентностями, високоякісного освітнього наповнення, інструментів і безпечних платформ, що відповідають стандартам приватності та етики та є зручними для користувачів, застосування допоміжних технологій для осіб з інвалідністю; розвиток цифрових умінь і компетентностей для цифрової трансформації, зокрема базових цифрових умінь і компетентностей, починаючи з дошкільного віку, поглиблених цифрових навичок, підготовка більшої кількості фахівців у цій сфері, зокрема з урахуванням гендерного балансу [4].

Крім того, в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки зазначається, що інноваційність повинна бути реалізована шляхом застосування нових та удосконалених методів і практик (включаючи цифрові технології) для викладання, навчання та оцінювання, що повинні здійснюватися у тісному зв'язку із дослідженнями. Заклади освіти повинні диверсифікувати освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок, розвивати гнучкі освітні траєкторії на основі студентоцентрованого підходу [4].

Також в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки визначено, що одним із завдань реалізації вказаної Стратегії є цифрова трансформація процесів управління, регулювання та моніторингу в закладах вищої освіти та ефективне використання цифрових (дистанційних) технологій в освітньому процесі [4].

Ключовим органом публічної адміністрації, який відповідає за цифрову трансформацію процесів управління, є Міністерство цифрової трансформації України. Так, згідно із Положенням про Міністерство цифрової трансформації України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856, Мінцифри є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сфері хмарних послуг; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів, електронних комунікацій, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері

розвитку ІТ-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті [5].

Таким чином, враховуючи те, що впровадження інформаційних технологій в діяльність органів публічної адміністрації віднесено до компетенції Міністерства цифрової трансформації України, адміністративно-правове регулювання цифровізації системи публічного управління та адміністрування суспільних відносин у сфері освіти і науки доцільно здійснювати за результатами спільної нормотворчої діяльності Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації України.

Окремо слід підкреслити необхідність належного адміністративно-правового регулювання використання технології штучного інтелекту в освітньому процесі та в науковій діяльності.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджено План заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки, одним із пунктів якого передбачено розроблення методичних рекомендацій щодо використання технологій штучного інтелекту у сфері вищої освіти [6].

Відповідальними за виконання вищезазначеного заходу є Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук (за згодою) та Міністерство цифрової трансформації України.

Також окремим пунктом Плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025–2026 роки передбачено забезпечення доступу до освіти за освітньо-професійними програмами, зокрема в галузі інформаційних технологій, штучного інтелекту, аналізу інформації (відповідальні Міністерство освіти і науки України та Міністерство цифрової трансформації України). Індикатором виконання цього заходу є забезпечення можливості здобуття фахової передвищої, вищої освіти за освітньо-професійними програмами (зокрема інформаційні технології, штучний інтелект, аналіз інформації) [6].

Отже, технологія штучного інтелекту повинна стати пріоритетним інструментом удосконалення механізмів публічного управління у сфері освіти і науки. До прикладу, за допомогою технології штучного інтелекту доцільно здійснювати автоматизовану перевірку студентських та наукових робіт на наявність плагіату, запозичень з інших наукових робіт без посилання на них.

Крім того, використання технології штучного інтелекту допоможе вчителям та викладачам в процесі перевірки домашніх завдань, а також результатів тестування учнів та студентів.

Водночас в перспективному Законі України «Про штучний інтелект» доцільно чітко встановити обмеження щодо його використання у сфері освіти та науки. Зокрема, доцільно нормативно заборонити

учням шкіл та студентам вищих навчальних закладів користуватися мобільними телефонами під час перебування у школі, коледжі, університеті тощо, адже використання інструментів штучного інтелекту в процесі навчання знижує пізнавальну та творчу активність учнів та студентів (алгоритми штучного інтелекту самостійно вирішують задачі, тести, виконують творчі роботи).

Крім того, доцільно заборонити використання технології штучного інтелекту для написання наукових робіт, зокрема, дисертацій. За допомогою відповідних програмних засобів доцільно виявляти випадки використання штучного інтелекту для підготовки остаточного варіанту наукової статті чи дисертації та анулювати результати такої псевдонаукової діяльності автора тексту.

Таким чином, з метою удосконалення адміністративно-правових засад використання інформаційних технологій у сфері освіти та науки доцільно прийняти Закон України «Про цифрову трансформацію освіти», яким регламентувати механізм (правові засоби) вирішення основних питань впровадження інформаційних технологій в освітній процес, а також розробити та прийняти Закон України «Про штучний інтелект», в якому передбачити способи та сфери використання технології штучного інтелекту, а також встановити обмеження щодо використання інструментів штучного інтелекту у сфері освіти та науки.

Необхідність розробки конкретних пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду обумовлює перспективність подальшого дослідження даної теми.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Дата оновлення: 27.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20250601#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. Дата оновлення: 16.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 05.03.2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

4. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-> (дата звернення: 30.04.2025).

5. Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. Дата оновлення: 08.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

6. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 травня 2025 р. № 457-р. Дата оновлення: 09.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2025-r#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-22>

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN JURISPRUDENCE

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Tykhonova D. S.

*Candidate of Juridical Sciences
(Ph. D.), Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Constitutional, Administrative,
Environmental and Labor Law
Poltava Law Institute of Yaroslav
Mudryi National Law University
Poltava, Ukraine*

Тихонова Д. С.

*кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри конституційного,
адміністративного,
екологічного та трудового права
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

Штучний інтелект – одне з найбільших технологічних досягнень людства за останні декілька років. Технології штучного інтелекту почали стрімко вкорінюватися у повсякденному та професійному житті, а також використовуються у різноманітних галузях: у медицині, промисловості, сільському господарстві, обороні, освіті тощо [1/

Кожного дня, за даними багатьох джерел, мінімальна кількість щоденних запитів, станом на 2025 рік, до ChatGPT становить близько 2,5 мільярда, а максимальна до 3 мільярдів запитів на день. І це вражаючі цифри. Можна сказати, що останнім часом юристи стали більш позитивно ставитись до штучного інтелекту.

Використання, юристами та правниками, штучного інтелекту, на сьогодні, дає безліч нових інструментів та методів які можуть розширити можливості роботи та загалом підвищити її ефективність. Його використання відкриває нові можливості для оптимізації